

**ЖҮЙКЕ – ПСИХИКАЛЫҚ
СЫРҚАТТЫЛЫҚ МЕДИКО-
ӘЛЕУМЕТТІК МӘСЕЛЕ РЕТІНДЕ**

Жоспар

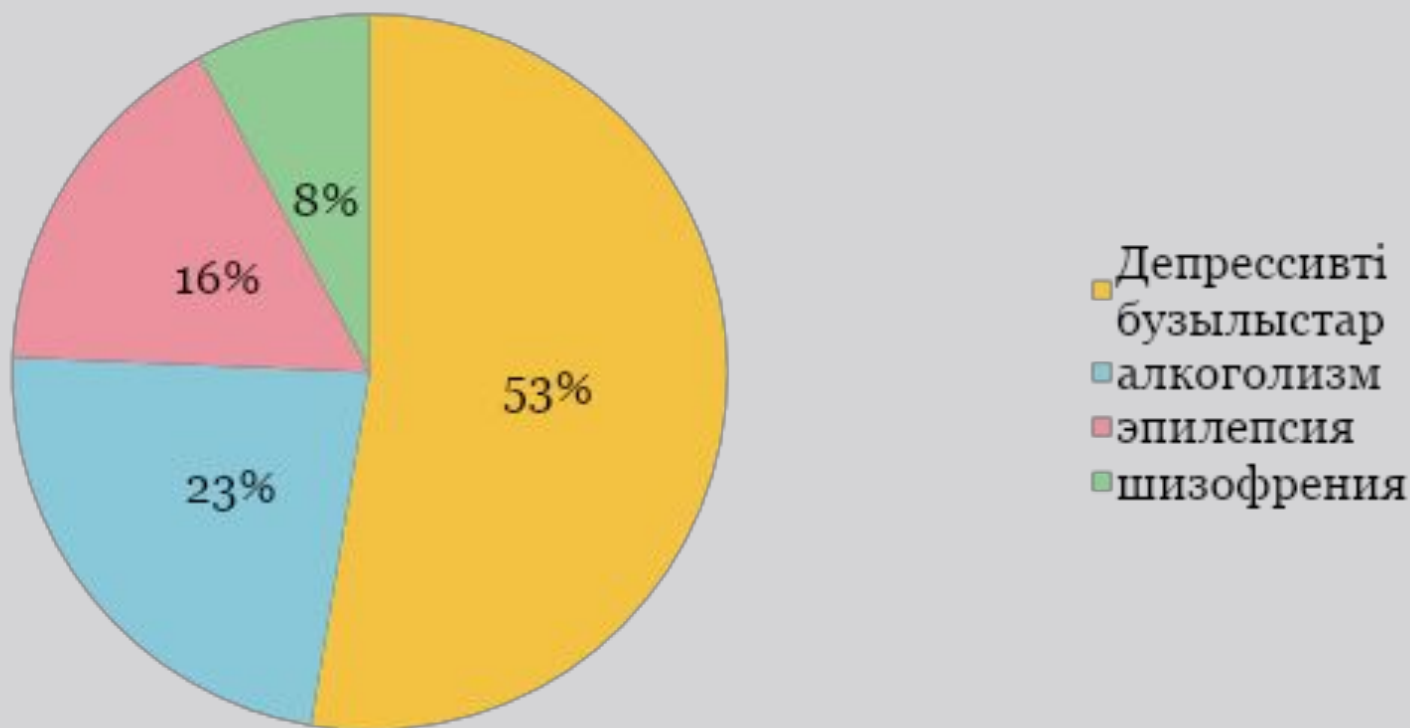
- Кіріспе
- Негізгі бөлім
- 2.1. Жүйке – психикалық сырқаттар
- 2.2. Жүйке – психикалық сырқаттар себебі
- 2.3. Жүйке – психикалық сырқаттар ДДСУ классификациясы
- 2.4. Турғындардын психикалық денсаулығынын медико-әлеуметтік аспектілері
- 2.5. Жүйке-психикалық ауруы бар науқастарға медициналық қызмет көрсетудегі ҚР негізгі проблемалары
- Қорытынды
- Пайдаланған әдебиеттер

Кіріспе

- Медицина ғылымы мен денсаулық сақтау жүйесінің негізгі мәселелерінің ішінде ерекше орын алатын мәселе – жүйке- психикалық сырқаттылық болып табылады. Науқастардың инвалидизациясының жоғарлауы (жиі балалық шақтан бастап), науқастар арасында еңбекке жарамдылық аралығында ұзақ үзіліс болу, зақымдалу ауырлығы, қоғамдағы асоциальды іс- әрекеттер жасау, жүйке-психикалық сыраттылықпен күресуді онкологиялық аурулар, жүрек-қан тамыр жүйесінің ауруларының алдын алу мен емдеу жолдарын іздеумен бір қатарда етіп тенеітірілді.

Қазіргі таңда дүние жүзінде 450 миллион адам психикалық бұзылыстар болуымен зардап шегеді. Сонын ішінде

- Әрбір 4 жануянын біреуінін ішінде психикалык бузылыспен зардап шегетін бір адам бар. Жыл сайын дүние жүзінде бір миллион адам өз өзіне қол жумсап көз жумса, 20 миллион адам суицидальды әрекеттер жасайды
- (Мәліметтер улттық конгресс тен алынган «Психическое здоровье и безопасность в обществе», 2016).

Негізгі бөлім

- **Тұрғындардың жүйке- психикалық сырқаттылығы** – белгілі территорияда тараған , жүйкенің дегенеративті-деструктивті зақымдалуымен көрінетін нерв- психикалық аурулардың деңгейінің, құрылымының көрсеткіштерін біріктіретін статистикалық ұғым.

Жүйке – психикалық сырқаттар

- Психоневрологиялық аурулар көптеген патологиялық аурулардың біріктіретін күрделі тұжырымдаманы білдіреді. Сонымен қатар, олар ауырлық дәрежесі әртүрлі, интеллектуалдық және психикалық қызметінің айқын бұзылуымен сипатталады.
- Психоневрологиялық аурулар ішінде елеулі орын невроздарға берілген.
- Невроз - нерв-психикалық бұзылыстын шектеулі дәрежесімен сипатталатын нерв-психикалық ауру. Бұл ауруға бірінші орында психикалық тенгерімсіздік пен психикалық дискоординация ғана емес, сонымен қатар ұйқы , сергектік, белсенділік бұзылысымен науқас қиялындағы ішкі ағзалар мен неврологиялық аурулар сипмptomатикасы болуы тән.

Жүйке – психикалық сырқаттар себебі

экзогенді

- Этанол, психотропты заттармен улану
- Радиация әсері,
- инфекциянды және вирусты аурулар
- Психологиялық травмалар,
- Бас миына физикалық әсер (соққы алу, травма),
- тамырлық арна бузылысы

эндогенді

- Хромосомдық құрылым өзгерісі
- Тукымқуалаушылық аурулар

Жүйке – психикалық сырқаттар ДДСУ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ

Бас миының зақымдалуымен шақырылған бузылыстар

- БМЖ, инсульттардан, инфекциялық қабынулардан кейін туындаған өзгерістер. Жоғарғы ми қызметі бузылысы (есте сақтау, ойлау, жана дағдыларға үйрену қабілетінен айырылу) және тсс «плюс-симптомдардын» пайда болуы (сандырақ, [галлюцинации](#), көнілкүй өзгерісі).

алкоголь және наркотикалық заттар қолданғаннан кейін п.б бузылыстар

- Психоактивті заттарды қолдану, не относящихся к наркотикам (успокоительные, барбитураты, галлюциногены, некоторые химические соединения).

- Ақыл-есі мен төмендігімен және когнитивті функцияның бұзылысымен көрінетін туа біткен жағдайы.

Олигофрения

Гиперактивтілік

- Балалар мен жасөспірімдердің байқалады. Олар ұзақ уақыт бойы бір нәрсеге концентрациялана алмайды. Балалар тыңдамайтын, үнемі қозғалыста, тіпті агрессия көрсетуі мүмкіндігімен көрінеді

Турғындардын психикалық денсаулығынын медико-әлеуметтік аспектілері

Ақыл-ой енбегінің үлес салмағынын төмендеуі, өндірістің автоматизациялануы, урбанизация ерекше орын алады

ЕПМ (емдік-профилактикалық мекеме) келушілердің 20% психиатр көмегіне немесе кенесіне жүгінуі, әсіресе әйел адамдар

Психикалық бузылыстар жастарда және ересек адамдарда тарауына байланысты енбекке жарамдылық көрсеткіші төмендеуі

Психогендік бузылыстардың клиникалық комбинациясымен, шекаралық жағдайлары бар науқастар саныны өсуі ерекшеленуі

Балаларда психикалық патология
құрылымында 80% жағдайды шекаралық
бузылыстар (невроз, энурез, тutyғып
сөйлеу) қамтуы

Д есепте туратын балалар ішінде 30%
олигофрендер.

БЦС (балалар церебральды салдануы)
таралуынын жоғарлауы (1000 бала ішінде 2-3
нәрестедегі ДЦП), БЦС- кезінде
инвалидизация денгейінін жоғарлауы (70%
нәрестелер мүгедек болу

Жүйке – психикалық сырқаттылық медико-әлеуметтік мәселе ретінде

Мәселенің
Медициналық
аспектілері

1. Таралауыны жоғарлауы
2. диагностика, ем қиындығы
3. Ауруды болжамы қолайсыз

Мәселенің
әлеуметтік
аспектілері

1. Өмір дегейі мен сапасынын төмендеуі
2. Инвалидизация қауіпі
3. демографиялық
Процеске әсері

Мәселенің
экономикалық
аспектілері

Дәлілік қамтамасыз ету
қиындығы

Медико-
әлеуметтік
проблема

Медико-әлеуметтік арудың жоғарғы денгейі

- медико-әлеуметтік теріс эффект
- Қоғамның қолайсыздығының индикаторы
- Қоғамның экономикалық потенциалының төмендеуіне әкеледі
- Улттық қауіпсіздікке қауіп қатер төндіреді

Теріс медициналық эффект - бул:

- Аурудың уақытылы емес диагностикасы
- Таралудың жоғары эпидемиологиялық көрсеткіші
- Емдеу мерзімінің ұзақ болуы
- Кейінгі реабилитацияны қажет ету

Теріс әлеуметтік әффект - бул:

- Медициналық көмекке жүгінгендегі пациенттердін төмен дәрежеде қанағаттануы
- Дермографиялық көрсеікіштердін төмендеу (негативті тенденция)
- Өмір сүру сапасынын төмендеуі

Жүйке-психиалық ауруы бар науқастарға медициналық қызмет көрсетудегі ҚР негізгі проблемалары

- Медициналық көмек сапасының төмендеуі
- Психиатр кадрларының аз болуы
- Дермографиялық жағдайдың қолайсыз болуы (түрлі себептерден нәрестелердің өлім көрсеткішінің туу көрсеткішіне қарағанда жоғарлауы)
- Психиатриялық диспансерлердің қаржыландыруы дегейі тәжірибелілігіне байланысты, тегін көлемді кепілді медициналық көмекпен дұрыс қамтамасыз етпеу

Психоневрологиялық көмекті ұйымдастыру :

- ҚР денсаулық сақтау министрлігімен ұйымдастырылған неврологиялық және психикалық бузылыстары бар науқастарға арналған стационарлық көмек және қауіп тобына жататын науқастарға арналған диспансерлік қадағалау жүйесі бар.

Психиатриялық көмекпен қамтамасыз ететін мекемелер жүйесі:

1) психиатриялық және психоневрологиялық аурухалар мен емханалар

2) Жалпы медициналық тордың психиатриялық бөлімдері

3) Күндізгі психиатриялық стационарлар;

4) емдік-өндірістік шеберханалар

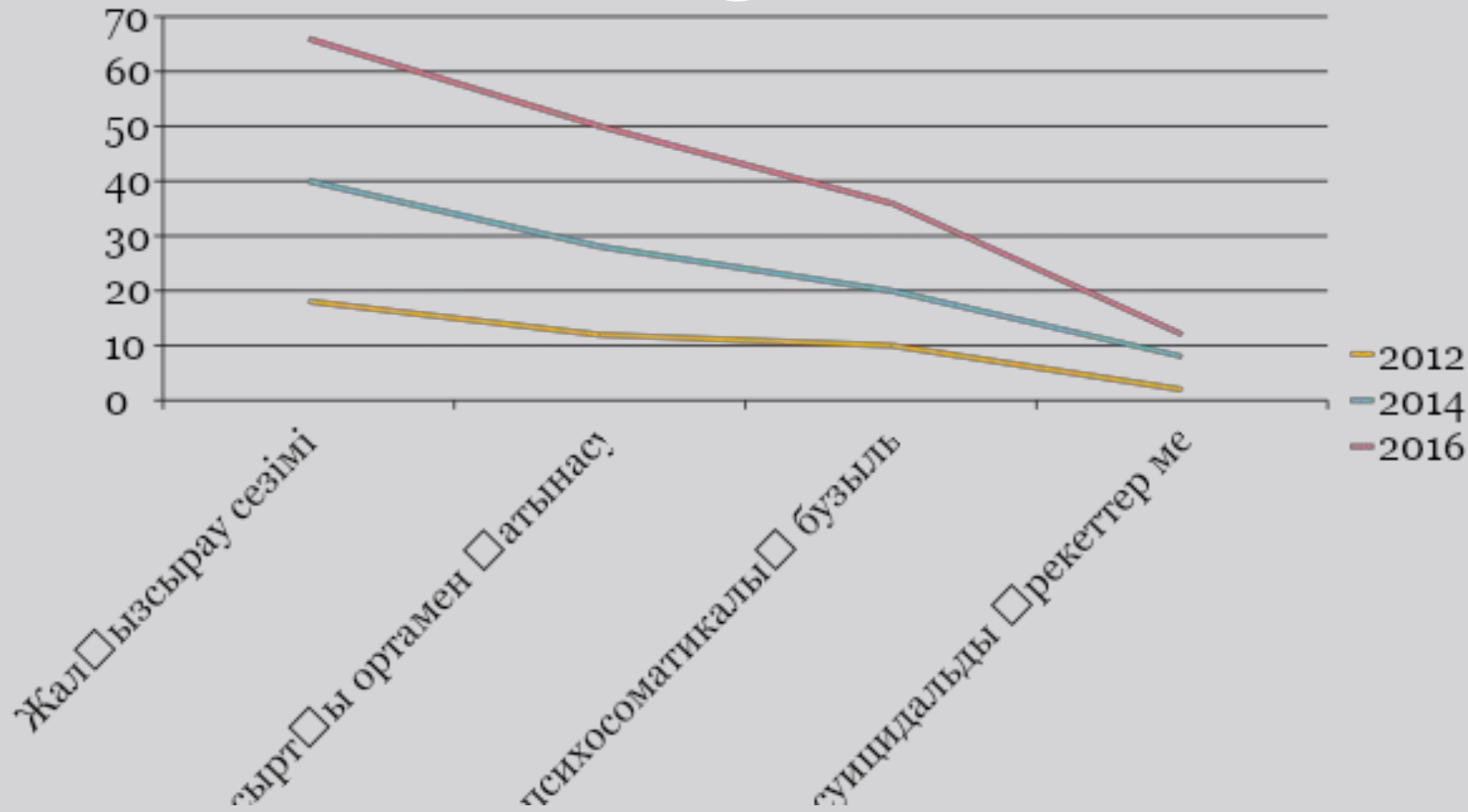
5) Балалар және жасөспірімдер психоневрологиялық мекемелері.

- Бүгінгі күнге дейін ҚРда психикалық және әрекеттік бузылысынын мониторингі тек қана психиатриялық мекемелердін сыраттанушылық және аурушандылық көрсеткіштерінін, мәліметтері арқылы ғана жүзеге асырылды, ал ол психикалық бузылыстын таралуы туралы нақты мәлімет дұрыс бермейді. Соған байланысты медициналық мекемелерде медициналық қызмет көрсету сапасы төмен болған.

- Дегенменде, кейбір зерттеулер қорытындысы бойынша, біріншілік медико-санитарлық көмек нысанасыны пациенттері ішінде
- жалғызсырау сезімін 18%,
- сыртқы ортамен қатынасу қиындығын– 12%, психосоматикалық бузылыстын түзетуіне– 10% мұқтаж,
- суицидальды ойлармен әрекеттер туралы – 2% науқастар тіркелген (А.Р.Абзалова, 2015).

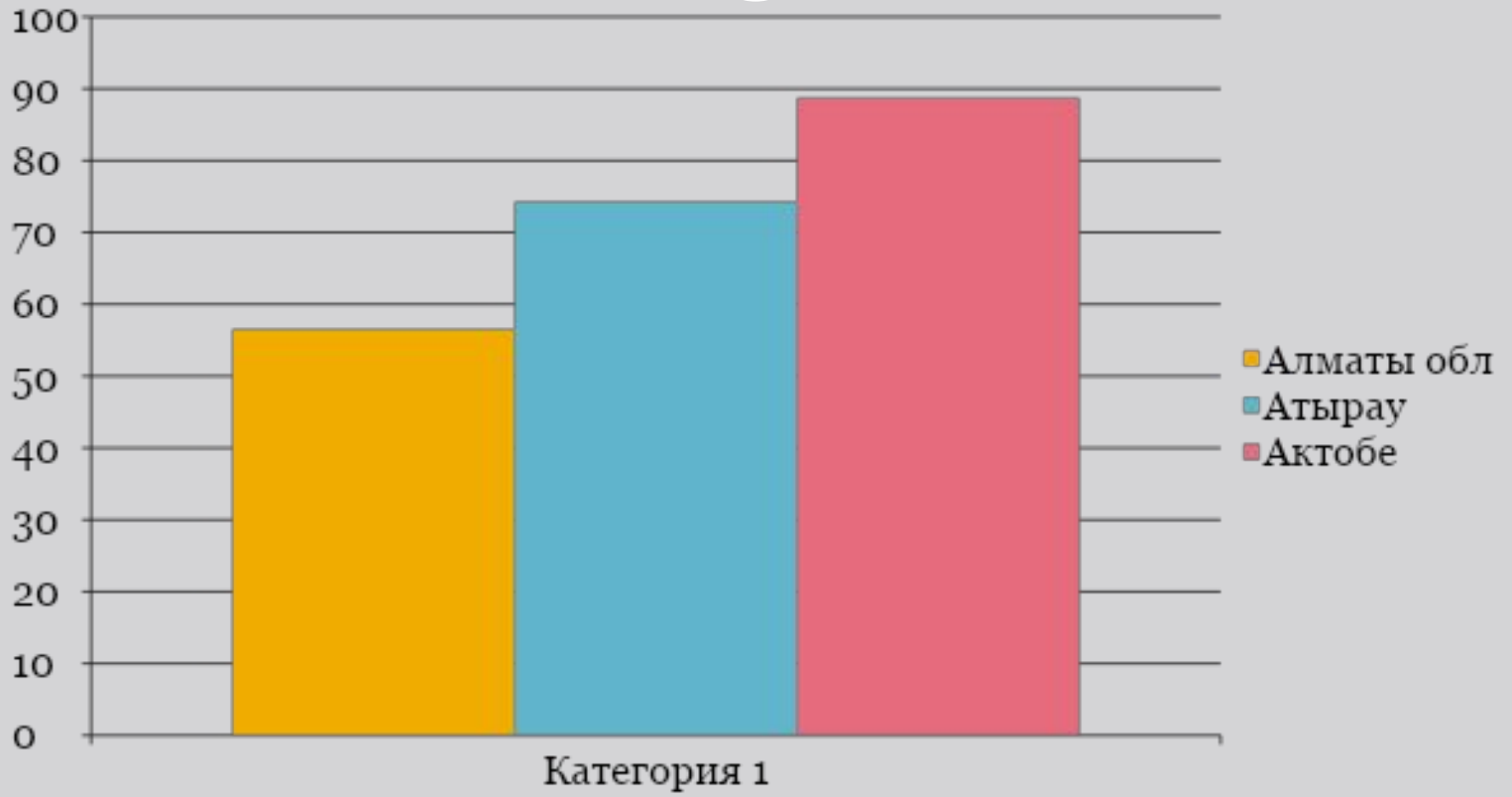

2008-2016 ж аралығындағы невропсихикалық аурушандылық көрсеткіші Қазақстан Республикасының Денсаулық Сақтау министрлігінің статистикалық анықтамасынан алынған.

- Невропсихикалық аурулары бар науқастарды диагностикалау, дәрілік заттармен қамтамасыз етілуі және дәрілік заттардың эффективтілігі туралы зерттеу Алматы қаласының Республикалық психиатрия, психотерапия және наркология ғылыми-тәжірибелік орталығы базасында жүргізілді.
- Сарапшылар ретінде Астана, Шымкент, Алматы, Қостанай, ШҚО өңірлерінің психиатриялық мекемелерінен 17 психиатр қатысты.

ҚР невропсихикалық бузылыстын таралуы денгейі (турғындардын 100 000 шаққандағы қатынасы)

Аймақтың экономикалық дамуы деңгейімен невропсихикалық аурудың саны арасындағы корреляция тіркееелген болды:

- Экономикалық дамуы
әлсіз аймақтарда (Алматы,
Ақтобе облыстарында)
невропсихикалық
аурулардың деңгейі төмен

Ал, керісінше экономикалық
жағдайы қолайлы аймақтарда,
Қарағанды облысыны және
аумағында , невропсихикалық
аурулардың даму деңгейі өте
жоғары болып келеді

Психоневротикалық аурулар кезіндегі өлім көрсеткіші (100 000 адамға шаққанда)

Территория	2012	2013	2014	2015
Қазақстан	15,1	16,7	16,5	16,8
Европа аумағы	21,8	24,4	25,7	25,8

75 жастан жоғары адамдардын бас миынын әртүрлі ауруларынан түрлі мемлекеттердегі өлім көрестекіші (100 000 адамға шаққанда)

Территория	Цереброваскул ярные болезни (I60-I69)	Болезнь Альцгеймера (G30)	Сосудистая деменция (F01)
Қазақстан	4265,3	3,2	13,8
Ресей	3727,6	4,5	14,2
Франция	02,2	181,6	248,8
Англия	1275,5	143,4	211,0
Нидерланды	1060,4	116,6	412,8
АҚШ	754,2	206,5	182,0

Қорытынды

- Психоневрологиялық аурулар көптеген патологиялық аурулардың біріктіретін күрделі тұжырымдама. Яғни, бұл сырқат тобы қазіргі танда онкологиялық аурулар, жүрек қантамыр жүйесі ауруларынан кейін негізгі өзекті мәселе болуына байланысты ДДСУ мен жан жақты қарастырылуда. Қазіргі танда дүние жүзінде 450 миллион адам психикалық бузылыстар болуымен зардап шегеді, солардын алдын алу, емдеу, күресу мақсатында науқастарды эффективті түрде психиятриялық базалар көмегімен зерттеу жүргізіп статистикалық мәліметтер шығарылуда. Дегенмен, бүгін болмаса да ертенгі күні бұл дерттін көрсеткішін төмендетеміз деп сенемін

Пайдаланған әдебиеттер

- *Виттхен Г.-У.* Энциклопедия психического здоровья / Пер. с нем. И.Я. Сапожниковой, Э.Л. Гушанского. — М: Алетея, 2006. — 552 с.
- *Белялов Ф.И.* Психические расстройства в практике терапевта. — Иркутск: РИО ИГМАПО, 2013. — 327 с.
- http://www.rnpc.kz/images/mono/katkov_6.pdf
- <http://www.amansauyk.kz/deyatelnost/lecarstva/lecarstva-issledovaniya/1193/>
- https://data.egov.kz/datasets/view?index=turleri_o_nirler_men_zhyldar_b